

4. Szervezés és statisztika. 5. Pædagogiai és tanügyi történet. 6. Vegyesek.

Az erkölcsi nevelés kérdéséhez tartoznak a következők:

1. Az iskola nevelőeszközei. (A t. szülők figyelmébe.) Irta Párkányi Gyula. (Eperjesi hir. kath. főgymnasium.) E jól megírt értekezés világosan és itt-ott igazán mélyebb pædagogiai értéssel fejtegeti az iskola ethicumát és specialis helyzetét a családdal szemben. Különösen az értekezés első részében, melyben a közös tanítástól, mint ilyentől várható nevelő hatásokat tárgyalja, helylyel-közzel igen találóan formulázza az iskola hivatását a gyermekben a közösség iránt való erkölcsi tudat fejlesztésére. «Az iskola — mondja igen jól egy helyen — alkalmas közvetítője az átmenetnek a családból a nagyobb életközösségbe, az államba, a benne érvényben levő közös oktatás, közös nevelés által. A közös élet, a közös munka és közös üdülés éleszti és erősíti a közösség iránt való érzeket; a tanulóban érdeklődés ébred az iskolai közös életben a társas élet iránt és megtanulja erkölcsi feladatainak legfontosabbikat és legnehezebbikét megoldani, t. i. a társas élet iránt tartozó kötelemeinek megfelelni.» Helyesen átlátva, hogy az iskola ép az emberi közös vonások nevelésére van hivatva, míg az egyéniség fejlesztése csak a család dolga lehet, mondja továbbá: «Az iskola megteheti, sőt meg is kell tennie, hogy egyrészt a tanulók átlagos tehetsége, másrészt a nagy életkörök: egyház, község, állam követelményeihez képest általános normákat szab meg és ezek szerint tudományos tekintetben bizonyos általános követelményeket; másrészt az iskolai életet felölelő, mindenkit egyaránt kötelező rendszabályokat állít fel. Ebben rejlik oka annak, hogy az iskolákban egyeseknek különös tehetsége, sőt jogosult hajlama is gyakran rövideget szenved; de a családnak elég alkalma van ezt pótolni, kiegyenlíteni; az iskola pedig igen fontos nevelőeszközt nyer az említett körülményben, a mi a házi nevelésben hiányzik.» De nemcsak így általánosságban tudja Párkányi az iskola erkölcsi hatását körvonalozni, hanem eléggé határozottan, bár óvakodva minden túlzástól, mutat rá azon specialis vonásokra is, melyeket az iskola fejleszt. Itt különösen az engedelmségre vonatkozó passusok érdemelnek figyelmet, a melyekben a családban uralkodó szeretetet szembeállítja az iskolában uralkodó tekintélylyel, parancscsal, törvénnyel — csak szerettük volna, ha írónk, ki egyébiránt meghatározásaiban eléggé pontos, egy idevágó helyen distinguált volna a «jogosság» és «törvényesség» között; hasonlóképen nem kellett volna az «egyenlőjogúságot» túlságosan emlegetni — jó, ha a «jog» és «jogosság» erkölcsi kategóriáját az iskola sphaerájába még nem visszük be, és csak «törvény» és «törvényességről» szólunk, mint írónk is más helyeken többnyire teszi. Nincs itt helye, hogy ez ethikai kategóriák között levő különbségeket bővebben fejtegetsük, —

de Párkányi úr, kinek dolgozata kellő ethikai műveltséget árul el, bizonyára meg fog érteni, ha e különbségekre csak per tangentem utalok. Kevésbé tartalmaz, mint a dolgozat első része, annak utolsó harmada, melyben itt-ott, nevezetesen, a hol a tanár egyéniségéről, a példáról szól, átszap kissé a nem eléggé megokolt phrasis régiójába, melytől az értekező különben oly elismerésre méltóan, mondhatni, ily általános fejtegetéseknek nálunk divó modorához képest valósággal kivételes módon, távol tudott maradni.

2. *Hogyan vethetjük meg gyermekeink jövő boldogságának alapjait?* Irta T. L. (Zentai városi községi gymnasium.) E mérő általánosságokban forgolódo, nem új igazságokat nem is új alakban előadó, egészbenvéve igénytelen, de sok jóakarattal megirt dolgozat tartalmát maga az írója a következőkben foglalja össze: «Mozdítsuk elő gyermekeink jövő boldogságát alkalmas eszközökkel, s azok tehetségeinek megfelelő munkakörre képezessük őket. Ne keressük a boldogságot csupán anyagi javakban, hanem adjuk meg gyermekeinknek nevelés által azokat az erkölcsi tulajdonokat, melyek anyagi javak mellett is és azok nélkül is eszközölhetik a megelégedettséget.»

3. *A család hajdan és most.* Irta dr. Csósz Imre. (Rózsahegy k. kath. főgymnasium.) A legactualisabb programmértekezés; úgy tesz, mintha a családról és egy kicsit a nevelésről is beszélne, de egyébiránt heves philippika akar lenni a polgári házasság ellen. Hogy is mondja csak Brander a Faust pinczejelenetében? «Ein politisch Lied! Pfuj! Ein garstig Lied» — hát még ha e «dal» még ily monstruosus stilusban van írva, mint ez!

4. *Családi és házi nevelés.* Irta Marszina Győző. (Bártfai k. gymnasium.) E dolgozat nem annyira értekezés — és a mennyiben az, igen csekély értékű — mint inkább a szülék apostrophálása, hogy támogassák az iskolát munkájában és kövessenek el mindent a bártfai gymnasium fentartására, mely ott az ország határán valódi nemzeti missiót teljesít. Kár, hogy Marszina úr, ki egyébiránt az intézet igazgatója is, ez apostrophe hatásosabbá tételére ilyeneket mond: «mi, kik a «quem dii odere» nyügében egy életet töltünk el» és hasonlókat. Igaz, igaz — úgy egymás között lamentálhatunk néha-néha egyet lelkünk könnyebbitésére, de a mikor komolyan a családhoz, a szülékhez beszélünk, ne hozakodjunk elő martirságunkkal. Kissé izléstelen dolog; és semmi esetre sem tesz jó hatást.

5. *A jellemképzés a családban és iskolában.* Irta Sarmaságh Géza. (Szathmári kir. kath. főgymnasium.) E dolgozat négy fejezetre oszlik. Az első elemzi a «jellem» fogalmát, mely elemzés eredménye gyanánt «a jellemnek következő fő tulajdonságai domboródnak ki»: lelkiismeretesség, önzetlenség, önállóság, őszinteség, határozottság, szilárdság,